

LEDEEREEN HANDEN IN DE LUCHT?

MUZIEKFESTIVALS IN DE LAGE LANDEN

De veel geroemde festivalscene in Vlaanderen en Nederland staat de laatste jaren onder druk. Het stijgende financiële belang van liveoptredens en de groeiende populariteit van elektronische dansmuziek hebben daar ongetwijfeld iets mee te maken, maar is er niet nog meer aan de hand?

Frankrijk heeft zijn wijnen, Italië zijn pizza en sportwagens, maar wij, Belgen en Nederlanders, mogen best trots zijn op onze muziekfestivalen. Dat is althans wat we voortdurend naar ons hoofd geslingerd krijgen in de media. Niet geheel onterecht, want de Lage Landen hebben een lange en grote festivaltraditie. Jazz Bilzen (waar in de loop der jaren onder meer Lou Reed, Ramones en The Cure aantraden) werd vier jaar voor Woodstock opgericht, en ook Pinkpop (1970) en Rock Werchter (1974) waren trendsetters.

Intussen zet zowat elke jeugdbeweging, ieder gehucht en menige ngo zijn eigen evenement op poten. Niet zelden is dat behoorlijk georganiseerd, en nog veel vaker goedbedoeld. Toch liggen het onvoorwaardelijke optimisme en de vrijmoedige sfeer van weleer nu wel voorgoed achter ons. Dat is geen hekeling of berechting, maar het onderkennen van een tendens.

Een aantal Belgische en Nederlandse festivals behoort tot de wereldtop op het vlak van artiesten, omzet en bezoekers. Zo vervolledigt Rock Werchter (dat overigens al vijf keer de award voor “beste festival ter wereld” won op de International Live Music Conference) de top vijf van grootste Europese festivals naast Sziget (Hongarije), Glastonbury (Engeland), Exit (Servië) en Roskilde (Denemarken). Tickets voor Pinkpop en

NICO KENNES

werd in 1989 geboren in Leuven. Studeerde communicatiewetenschappen en culturele studies. Is freelance muziek- en cultuurjournalist voor onder meer *rekto:verso* en *Gonzo (circus)*. Is muzikant bij Mosquito.
Adres: www.nicokennes.be

TW Classic (een zusterfestival van Rock Werchter) gingen in 2014 de deur uit in minder dan een uur tijd. En ook de relatieve nieuwkomer Tomorrowland (2005) is populairder dan ooit: het festival in Boom waar *electronic dance music* (EDM) centraal staat, werd in 2014 voor de derde maal op rij wereldwijd uitgeroepen tot het beste in zijn genre. Maar de erkenning (of beter: het belang dat dankzij de massale media-aandacht aan deze formaliteiten wordt gehecht) reikt verder. Google maar eens “*best festival in the world*” en u zult zien dat Tomorrowland stevast in de ranglijstjes wordt opgenomen, of het nu gaat om festivalwebsites, toerismeblogs, fora of de populaire socialenieuws-site Buzzfeed.

“BELEEF DE ERVARING”

Een merkwaardige, bijna paradoxale tendens onder de populaire muziekfestivals is dat de nadruk juist steeds minder op de muziek komt te liggen. Dat was één van de conclusies van Kevin Imbrechts, die in 2013 een grootschalig onderzoek uitvoerde naar de festivalprogrammatie in Vlaanderen. Het voorbeeld bij uitstek is natuurlijk Tomorrowland, dat bezoekers een soort van sprookjeservaring verkoopt, waarbij de muziek de facto gedegradeerd wordt tot niet veel meer dan een bijproduct met als enige doel: de ervaring “compleet” te maken. En ook Nederland heeft sinds 2013 een belevingsfestival. Best Kept Secret werd in onder meer *de Volkskrant* aangekondigd als een “muzikaal sprookje”. Uiteraard beperkt deze trend zich niet tot de Lage Landen. Zo lasen we op de cultuur- en entertainmentwebsite *Vice* een interview met een festivalganger die zijn ervaring vergeleek met een “spirituele speeltuin”, een unieke

bubbel, waarbij de connectie tussen creatievelingen centraal staat. Het zou zo geknipt kunnen zijn uit een verkooppraatje van ID&T, de grote Nederlandse organisator van dancefeesten, waaronder Tomorrowland.

Dat dergelijke promopraatjes intussen zo geïncorporeerd zijn bij het publiek, zorgt er niet alleen voor dat succesvolle concepten moeiteloos geëxporteerd of gekopieerd kunnen worden naar het buitenland (getuige Mystery Land en TomorrowWorld, ID&T-evenementen in de Verenigde Staten). Het leidt er ook toe dat festivals die van nature steevast uitgaan van de kracht van de muziek zelf, gedwongen worden om indien niet de focus te verleggen naar, dan toch ten minste rekening te houden met het stijgende belang van die beleving.

Die tendens kunnen we als muzikliefhebbers wel betreuren, het is allerminst een geïsoleerd fenomeen. Zo viel het op dat eigzinnige bands als Godspeed You! Black Emperor en Low op Pukkelpop 2013 als topacts de ziel uit hun lijf speelden voor een amper halfgevulde tent, terwijl de hitte noch het vroege uur voor het gros van het publiek een bezwaar leken te vormen zodra er een vierkwartsbeat uit de *subwoofers* knalde. En dat heeft weinig tot niets te maken met de podiumbezetting of het genre van een groep, maar veeleer met de lichte verteerbaarheid van de muziek.

Hoewel hitsingles natuurlijk altijd al een cruciale rol hebben gespeeld in de populaire muziek, lijken we – naar analogie van Paul Kleins televisietheorie – stilaan geëvolueerd te zijn naar een soort van “*least objectionable music*”-filosofie: hoe complexozer en hoe minder bezwaarlijk, hoe meer volk eropaf komt. Het is daarbij van geen enkel belang meer of wat we horen live wordt uitgevoerd, dan wel een week op voorhand is voorgeprogrammeerd. Zolang er maar genoeg *hooks* inzitten, de lichten voldoende verschillende kleurtjes hebben en iedereen de “handen in de lucht” gooit bij de climax.

MONOPOLIE VAN GROTE BOEKINGSKANTOREN

Deze trends laten op hun beurt dan weer sporen na wat betreft de programmatie. Of beter: ze correleren met een aantal opmerkelijke verschijnselen op het vlak van boekingen (want het is veeleer een wisselwerking dan een eenduidige causale relatie). Net zoals de nationale radio vandaag gedomineerd wordt door een handvol artiesten, lijden ook de grote festivals in zekere mate aan het eenheidsworstsyndroom. Dat wordt al snel duidelijk wanneer je er de affiches van de grote festivals in de Benelux even op naslaat. Hoe vaak duiken namen als Netsky, Triggerfinger en Balthazar, maar ook Alt-J, Kings of Leon en Editors niet telkens weer op?

De verklaring daarachter hoeft je niet zo ver te zoeken. Het volstaat om even een kijkje te nemen op de website van Live Nation, met voorsprong het grootste evenementenbureau ter wereld. Onder de Belgische festivals die samenwerken met of uitgebraat worden door de concertpromotor bevinden zich Rock Werchter, TW Classic,

Tomorrowland in De Schorre, Boom.

Pukkelpop, Graspop Metal Meeting, I Love Techno, Dour Festival en Les Ardentes. In Nederland gaat het om onder meer Pinkpop, Lowlands, Bospop, FortaRock, North Sea Jazz Festival, De Wereld Draait Buiten, Sky City, Down The Rabbit Hole, Woo Hah! en Pitch. Toch niet de kleinste, als je ze zo op een rijtje ziet staan.

Geen enkel verwijt overigens aan de bands zelf. Want als je de kans krijgt om zowel op Pinkpop als op Rock Werchter en Lowlands te spelen, dan doe je dat. Nee, als puntje bij paaltje komt, zijn het nog altijd de festivalprogrammatoren die het laatste woord hebben. Maar zij staan natuurlijk onder een zekere druk. “Je mag het commerciële aspect niet uit het oog verliezen”, weet Eppo Janssen van Pukkelpop. “Je kunt je festival vol obscure groepen zetten, maar dan zul je geen duizenden tickets extra verkopen.” Bovendien exploiteren grote boekingskantoren hun monopoliepositie aan de onderhandelingstafel. “Door hun dominante marktpositie bepalen boekingskantoren de facto de belangrijkste namen op de grote festivals”, stelt Diederik Van Vaerenbergh van muziektijdschrift- en website *Gonzo (circus)*. “Zegt een festival ‘neen’ tegen Coldplay, dan zet het zichzelf buitenspel voor andere Live Nation-bands.” Natuurlijk kunnen organisatoren ervoor kiezen om niet in zee te gaan met de grote boekingsbureaus. Maar dat heeft dan weer repercussies op het vlak van opkomst en inkomsten.

Ook in de feërieke festivalwereld draait het dus uiteindelijk om geld. Goed, zo

rond een uur of vier in de namiddag kun je op een festival in een van de kleinere tenten nog wel eens een interessante groep ontdekken. Maar als het erop aankomt, moeten er tickets verkocht worden. En hamburgers. En bier. En dat valt eigenlijk best wel te begrijpen. Pukkelpop anno 2014 is meer dan de jaarlijkse collectebus van de Humanistische Jongeren van Leopoldsburg, die het festival in 1985 uit de grond stampten, Lowlands telt intussen dertien podia en met het decor van Tomorrowland kun je – bij wijze van spreken – een tweede Efteling bouwen. Er worden miljoenen geïnvesteerd, en dus kan de organisatie het zich simpelweg niet permitteren om grote risico's te nemen of de bal een paar keer mis te slaan qua programmatie. Begrijpelijk dus, maar niettemin een uiterst betreurenswaardige tendens: dat immer groeiende financiële belang. In Werchter zijn lokale organisaties – voor wie de vierdaagse in veel gevallen zowat een jaar lang de clubkas moet spijzen – in 2014 zelfs aan de kant geschoven door organisator Live Nation.

DE ONDERSTROOM

Gelukkig is het niet al kommer en kwel in de festivalwereld der Lage Landen. In de onstuimige marge floreert een wildgroei aan alternatieven die een totaal ander uitgangspunt hebben dan de grote gevestigde waarden. Die stroming louter een tegenreactie noemen, zou ze oneer aandoen. Want evenementen als Incubate (Tilburg), dunk!festival (Zottegem), KRAAK festival (Aalst) en SOTU (Sounds Of The Underground, Amsterdam) putten eerder kracht uit hun eigen waarden en opvattingen dan dat ze hun identiteit ontlenen aan het zich afzetten tegen de mainstream. Deze festivals worden gekenmerkt door een hernieuwde focus op kwaliteit, vernieuwing en experiment. Hun ontstaansgeschiedenis ligt vaak in lijn met het aloude succesrecept van de traditionele festivals. Zo is dunk!festival – de naam verraadt het al – de uit de hand gelopen ingeving van een groepje vrienden uit de plaatselijke basketbalclub. Maar hun drijfveer en ambitie zijn radicaal anders: er wordt uitgegaan van de passie voor muziek, die dan ook te allen tijde centraal blijft staan.

Tegelijk besteden ook deze meer bescheiden evenementen – parallel met de grotere festivals – aandacht aan de “beleving”. Al verschilt de opvatting van dat modewoord hier van wat men daar doorgaans onder verstaat. Willen Tomorrowland of Lowlands ons een onvergetelijke sprookjesachtige “*experience*” verkopen, dan zetten de kleinere, alternatieve festivals in op sfeer en gemoedelijkheid. Denk aan de gezellige inkleding van Deep In The Woods (Heer-sur-Meuse), of het gratis ontbijt op het dunk!festival.

Een ander kenmerk van de alternatieve festivals is hun aandacht voor de ecologie. De herbruikbare drankbekers op Boomtown (het pop- en rockfestival tijdens de Gentse Feesten) staan in schril contrast met de soms hallucinante bergen afval die op de grote festivalweiden achterblijven. Het Absolutely Free Festival in Genk is dan weer –

Best Kept Secret in De Beekse Bergen, Hilvarenbeek.

u raadt het vast – volledig gratis, althans voor iedereen die enkele lege batterijen meebrengt. Met de opbrengst van die gerecycleerde batterijen plantte het festival in 2013 in samenwerking met Natuurpunt ongeveer een vierkante kilometer nieuw bos aan. Om maar te zeggen dat niet alle festivals alleen maar gefocust zijn op het compenseren van hun onkosten, of zich schuldig maken aan winstbejag.

CROWDFUNDING: TOEKOMSTMUZIEK OF LAST RESORT?

De keerzijde van de medaille is natuurlijk dat wie meer belang hecht aan de kwaliteit van de programmering dan aan de ticketverkoop na afloop al eens gedesillusioneerd aan de schoonmaak begint. Zo hebben onder meer dunk!festival en Rock Herk in 2014 moeten vechten om te overleven. Maar dankzij succesvolle crowdfundingcampagnes konden ze hun voortbestaan garanderen. Afhankelijk van de omvang van hun financiële bijdrage kregen fans en sympathisanten toegang tot het festival, een festivalcompilatie, een T-shirt, backstagepasjes of een combinatie van dit alles. Een nobel gebaar: je favoriete festival op die manier een hart onder de riem steken. Maar de vraag is natuurlijk hoe onuitputtelijk die steun op termijn blijkt te zijn.

En zo is de cirkel rond: voor één keer geen en-en-verhaal. Ofwel kies je als organisator voor zekerheid en boek je publiekstrekkingen, ofwel zet je volop in op muzikale eigenheid en ben je blijkbaar gedoemd tot een onzeker bestaan. De gulden middenweg lijkt in deze context – een zeldzame uitzondering niet te na gesproken – geen haalbare kaart. Integendeel: middelgrote festivals die gaan voor het “vis noch vlees”-imago komen in de praktijk bedrogen uit. “Het grote publiek” heeft immers geen boodschap aan die experimentele noiserockband tijdens de koffie, en de enkelingen die puur voor de muziek naar een festival gaan, zien er het nut niet van in om een stevige duit neer te tellen omdat een grote naam als Kanye West toevallig ook op de affiche staat. Toporganisatoren die het hebben over “de perfecte mix tussen grote namen en aanstormend talent”, spreken dan weer veeleer diplomatentaal voor “het geld was op” of “er zaten ook onbekende bands in onze *package deal*”, dan dat ze zich actief inspinnen om jonge bands te ondersteunen.

DE LOWLANDS VAN TOMORROWLAND

In elk geval is krampachtig willen meedraaien met de grotere festivals geen optie, beseft Bram Vermeersch van Melkrock in Tiel. “Je kunt ook volk lokken door origineel te programmeren, in plaats van mee te lopen met de grote hoop”, treedt Bart Somers van de muziekwebsites Indiestyle en 22tracks hem bij. Laat ons hopen dat ze het bij het rechte eind hebben. Want de benarde financiële situatie waarin heel wat kleinere, interessante festivals de laatste jaren verkeren, doet op z’n minst wat af van het schijnbaar vanzelfsprekende karakter van deze veronderstelling. Gelukkig is er, zoals gezegd, nog altijd de mogelijkheid om terug te vallen op crowdfunding wanneer het even minder loopt. Maar zo’n actie kun je natuurlijk niet ieder jaar opnieuw forceren.

Tenzij je als organisator geleidelijk aan een soort van vertrouwensband opbouwt met je publiek. Zo zouden we kunnen evolueren naar een vorm van crowdfunding, waarbij de ticketverkoop heel vroeg van start gaat en festivalgangers hun aanwezigheid al bevestigen nog voor het grootste deel van de affiche bekend is. Dat vereist natuurlijk een blind vertrouwen, dat je als organisatie moet verdienen. En dat doe je niet door grof geld neer te tellen voor de lokale hype van het moment, die volgend weekend een dorp verderop aantreedt, maar wel door geleidelijk aan een eigen huisstijl uit te bouwen, en je eigenheid door de jaren heen te koesteren. Een recent voorbeeld van zo’n festival met een eigen karakter is het Eindhoven Psych Lab Festival, een tegenhanger van Liverpool Psych Fest met ook zusterfestivals in onder meer Parijs en Berlijn.

Tegelijk is een overdaad aan nichefestivals natuurlijk ook geen oplossing. “Daarnaast zullen onze Vlaamse boerenkermessen altijd blijven bestaan”, besluit Eppo Janssen. En dat gaat net zo goed op voor de Nederlandse dorpsfeesten. We mogen dan

ook niet vervallen in een nostalgische vorm van cynisme die het verleden voorstelt als een utopisch rockfeest “waar het nog echt om de muziek ging”, en die de huidige populariteit van elektronische dansmuziek of de nadruk op “beleving” kortweg demoniseert. Maar een gezonder evenwicht – waarbij niet elk buurtfestival uit is op dezelfde vijf binnenlandse namen en daarvoor astronomische bedragen wil betalen, en waarbij men iets meer inzet op de doorstroom van jong talent – zou wel een mooi streefdoel zijn.

Daarbij is er nog steeds een grote rol weggelegd voor de media: in het bijzonder jongerenradiozenders 3FM en Studio Brussel (die respectievelijk 10 en 13 procent van het nationale of gewestelijke marktaandeel opstrijken) en ook de grote dag- en weekbladen hebben een aanzienlijke invloed op de populariteit van bepaalde bands en festivals.

Maar uiteindelijk is het de bezoeker zelf die de toekomst van onze zo gevierde festivals in de Lage Landen bepaalt. Beslissen we collectief dat we er 200 euro voor overhebben om Metallica voor de vijfendertigste keer een schim van zichzelf te zien zijn? Of kiezen we voor het alternatief, waarbij muzikaal nog iets te ontdekken valt omdat er echt aandacht besteed wordt aan opkomend talent?

“Choice is yours, don’t be late”, zoals Kurt Cobain van Nirvana zingt in ‘Come As You Are’.
